

СТ А Н О В И Щ Е

От: Проф. Тодорка Костадинова, д.и., член на научно жури съгласно Заповед № Р-109-438/22.12.2017г. на Ректора на Медицински университет – Варна (МУ – Варна)

Относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „Доктор“ в област на висшето образование “3. Социални, стопански и правни науки”, професионално направление “3.7 Администрация и управление”, научна специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)”

Автор на дисертационния труд: Силвия Николаева Ангелова

Тема на дисертационния труд: „Нагласи за развитие на иновативни фармацевтични продукти в България“

Научен ръководител: Проф. Тодорка Костадинова, д.и.

I. Обща характеристика и актуалност на темата на дисертационния труд

Представеният ми за становище дисертационен труд на докторант Силвия Ангелова отговаря по обем, структура и съдържание на изискванията за придобиване на образователна и научна степен “доктор” в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Медицински университет-Варна. Той съдържа общо 190 страници, структуриран е в три глави и включва 40 фигури, 25 таблици и 4 приложения.

Теоретичният фундамент на дисертацията се състои от общо 158 цитирани източника, които отговарят на тематичното поле и които докторантката е използвала добросъвестно. Съществена част от тях са на български език – 72, останалите 69 са на английски език и има 17 източника от интернет. Основната част от литературата са издания от последните 5-10 г., което подsigурява актуалността на научните мнения цитирани в дисертацията.

В текста на дисертацията са представени 40 фигури и 25 таблици, всички с посочен използван национален и международен източник. От тях, изцяло авторски продукт са тези, които обобщават резултатите от статистическата обработка на данните от дълбочинните интервюта, проведени за целта на изследването.

Темата на разработката е дисертабилна и нейната актуалност се основава на все по-нарастващата роля на развитието на здравните технологии, на иновациите и техния принос за по-добро качество на живота на хората и за по-устойчиви здравни системи в общия контекст на:

- подобряване на качеството на диагностика и лечение,
- на по-ефективно управление на ограничените ресурси в здравеопазването,
- проучване и реално осъществяване на различни възможности за комплексен подход за грижа в съчетание с иновативни лекарствени терапии при пациенти със социално значими заболявания,

- на трансграничното движение на пациенти, медицински специалисти и капитали в рамките на Европейския съюз и извън него,
- на публичния интерес към лекарствената политика от всички заинтересовани страни - гражданите, медицинските екипи, мениджърите, политиците, бизнесът и медиите.

Целите, задачите и методологията на изследването са изложени ясно и последователно. Поставената цел е „да се изследват нагласите за развитие на иновативни фармацевтични продукти сред мениджъри на фармацевтични компании в България и медицински специалисти, с оглед подобряване на възможностите за въвеждането и развитието им, и да се разработи концептуален модел за успешно въвеждане на пазара на иновативен фармацевтичен продукт и алгоритъм за неговото приложение”.

Във **въведението** на дисертацията са представени актуалността и важността на избраната тема като личи професионалната ангажираност и опита на докторантката.

В литературният обзор е отделено основно внимание на понятийния апарат и на международния сравнителен анализ на публикациите по темата. Проследява се развитието на иновациите, поставен е фокус върху иновативни лекарствени терапии, свързани с пациентите със социално значими заболявания. Оценявам високо подхода на докторантката да обвързва всички тези въпроси с темата за добавена стойност както за компаниите, въвеждащи иновации, така и за подобряване качеството на лечение и на живот на пациентите. В това проличава ясно и нейният голям професионален опит, системен подход и стил на етичен изследовател.

Като цяло дисертацията има **три силни страни** и **първата** от тях е широкото представяне и анализ на основните публикации по темата в международен план, идентифицирането на нагласите за въвеждане на иновации за пациентите със социално значими хронични заболявания в българската реалност и конкретни предложения за подобряване на съществуващите модели.

Втората силна страна е комплексното емпирично изследване. То е групирено в две основни части: първата е фокусирана върху проучване на нагласите за въвеждане и развитие на иновативни фармацевтични продукти в България сред експерти в областта на здравния и фармацевтичен сектор – мениджъри от водещи фармацевтични компании в страната и втората част, която представя нагласите на медицинските специалисти - началници на клиники и отделения от Североизточна България. В авторското проучване се откриват ценни приноси моменти относно факторите, оказващи влияние в развитието на иновативни лекарствени продукти в България, относно пазарното поведение на фармацевтичните компании и политиката им за въвеждане на иновативни продукти и не на последно място – за ролята на обучението и комуникацията между бизнеса, медицинските екипи и пациентите – потребители на иновативни лекарствени продукти

Третата силна страна на дисертацията са препоръките на национално и организационно ниво, изведени на базата на богатия фактически материал (от собствените проучвания, компетентния анализ в частта за иновациите и регулаторната рамка, обсъждане на резултатите и личния опит):

- доказана е ползата от въвеждане и развитие на иновативни лекарствени продукти
- предложен е концептуален модел за въвеждане на иновативен продукт и алгоритъм за приложение на модела в условията на българския фармацевтичен пазар, включващ подготвителни дейности, специален етап за

подготовката на екипи, формулиране на маркетингови и търговски дейности, както и дейности по въвеждането на иновативния продукт.

II. Приноси и значимост на разработката за практиката

Разработеният труд съдържа теоретични обобщения, анализ на резултатите от авторското проучване, изводи и препоръки на национално и организационно ниво и подчертаната роля на комуникациите и подготовката на човешките ресурси (екипи на фармацевтични компании и медицинските специалисти, прилагащи иновативни лекарствени продукти) при въвеждане на иновации. Те съответстват на съвременната проблематика и имат приложен принос, както следва:

- Дефиниране на основните етапи на въвеждане и развитие на иновативни лекарствени продукти в България;
- Провеждане на проучване на нагласите за развитие на иновативни продукти сред фармацевтични мениджъри и здравни експерти в България;
- Извеждане на основните фактори, оказващи влияние в развитието на иновативни лекарствени продукти в България;
- Разработване и представяне на концептуален модел за въвеждане на пазара на иновативни лекарствени продукти и алгоритъм за неговото приложение;
- Формулиране на препоръки на национално и организационно ниво за успешно въвеждане и развитие на иновативни лекарствени продукти в условията на българския фармацевтичен пазар.

III. Автореферат и публикации

Във връзка с темата на дисертацията, Силвия Ангелова има 4 публикации. Те свидетелстват за трайния ѝ интерес към проблематиката и отразяват основните въпроси и резултати от нейните научни търсения. Участието на докторантката в български и международни научни форуми показва, че основните идеи от дисертационния труд са известни и обсъждани в публичното пространство и научните среди, включително на международно ниво.

Авторефератът отразява вярно структурата и съдържанието на дисертационния труд, и акцентира върху най-важните моменти и изводи от изследването.

IV. Препоръки и въпроси

Препоръчвам на Силвия Ангелова да обогати проучването си с допълнителна част за ролята на дигитализацията при въвеждане на иновативни продукти и да публикува резултатите от тази разработка в монография на два езика – български и английски. Смятам, че това ще бъде важен принос за представяне на България в общата мрежа на разработване на темата за фармацевтичните пазари, лекарствената политика и ролята на иновациите в международен план. Тези резултати ще бъдат полезни и за всички заинтересовани страни в България – мениджърските екипи на компаниите, лекарите, професионалистите по здравни грижи, здравните политици, правозащитните органи, пациентите, медиите, обществото.

V. Лични впечатления от докторантката

Познавам Силвия Ангелова като студент в първия випуск на магистърската програма по Фармацевтичен мениджмънт при Медицински университет – Варна. Тя има отлична теоретична подготовка и дългогодишен професионален опит във фармацевтичния бизнес, което ѝ помага за обективно анализиране на факторите на средата, за формулиране и решаване на конкретни проблеми и задачи, както и в работата с медицинските екипи. Докторант Ангелова проявява изключителна

любознателност, задълбоченост, отговорност и точност в работата си и като личност. Тя се отличава с комуникативност и много добра ориентация в динамична среда. Умението ѝ да работи в условията на риск и напрежение я правят предпочитан член на екипите, в които участва в национален и международен формат.

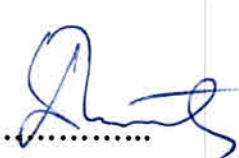
IV. Заключение

Налице е систематично изследване на актуален и важен проблем - въвеждане на иновативни лекарствени продукти на българския фармацевтичен пазар с фокус върху социално значими заболявания. Дисертационното изследване предлага широк поглед върху наличните европейски и световни модели на приложение, очертава необходимостта от въвеждането на решения за България и представя модел и алгоритъм за прилагане в практиката.

Изследването е фокусирано по темата и е логически издържано. Докторантката показва задълбочени познания, последователно търсене и извличане на практически решения, базирани на убедителен емпиричен анализ. Налице са възможности за развитие и продължаване на изследването, както в теоретичен така и в практически план, което е индикатор за устойчивостта на резултатите.

Дисертационният труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ – Варна. Във връзка с това давам своята положителна оценка и убедено препоръчвам на членовете на уважаемото Научно жури да присъдят образователната и научна степен “Доктор“ на Силвия Николаева Ангелова в област на висшето образование “3. Социални, стопански и правни науки”, професионално направление “3.7 Администрация и управление”, **научна специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)”**.

Дата: 20.02.2018

Изготвил становището:

/Проф. Тодорка Костадинова, д.и./